

Sygn. akt IV CSK 191/19

## POSTANOWIENIE

Dnia 11 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa P. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.  
przeciwko E. Spółce Akcyjnej w S.  
z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej Syndyka masy upadłości  
F. Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w P.  
o zapłatę,  
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 11 września 2019 r.,  
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej  
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt I AGa (...); I AGz (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania  
i zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę  
12500 (dwanaście tysięcy pięćset) zł z tytułu zwrotu kosztów  
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 28 marca 2017 r. w punkcie pierwszym w ten sposób, że obniżył zasądzoną od pozwanego E. S.A. w S. (dalej – „G.”) na rzecz powodowego P. Sp. z o.o. w G. kwotę z 5.766.227,48 zł wraz z odsetkami ustawowymi do kwoty 5.708.263,26 zł wraz z odsetkami ustawowymi, a w pozostałej części powództwo oddalił i oddalił apelację pozwanego w pozostałej części.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. W jego ocenie skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, co wynika przede wszystkim z naruszenia art. 65 § 2 k.c. przez błędną wykładnię akapitu 6 umowy gwarancji. Zgodnie z tym postanowieniem, to powód ma skierować wszelkie żądania zapłaty z gwarancji jednocześnie do obu gwarantów a ich wysokość musi być proporcjonalna do udziału odpowiedzialności gwarantów w pełnej sumie gwarancyjnej. Obowiązek prawidłowego wyliczenia kwoty żądania obciążał powoda a nie pozwanego i nie można przyjmować, że w sytuacji błędnego kwotowo żądania zapłaty z gwarancji, gwarant ma sam je poprawiać, zastępując beneficjenta, zwłaszcza gdy gwarancja udzielona była przez dwóch gwarantów, a kwota ma być proporcjonalnie rozdzielona między każdego z nich. Skoro Sąd drugiej instancji stwierdził, że żądanie zapłaty złożone przez powoda było błędne w zakresie kwoty 150.859,60 zł, to – zdaniem skarżącego - oczywistym jest, że nie spełniało ono wymagań formalnych (jedno z nich określa akapit 6) i pozwany miał prawo odmówić wypłaty świadczenia z gwarancji. Wykładnia tych wymagań powinna być bardzo rygorystyczna, tak jak rygorystyczne jest zobowiązanie gwaranta wynikające z natury gwarancji. Zwłaszcza, że w przypadku nieuprawnionej wypłaty z gwarancji pozwany traci prawo regresu do zleceniodawcy gwarancji. Zdaniem pozwanego, zaskarżony wyrok powoduje poważne zachwianie pewności obrotu prawnego, gdyż godzi w wykształconą przez praktykę obrotu gospodarczego zasadę, że tylko żądanie zapłaty z gwarancji, spełniające wszystkie warunki formalne przewidziane w gwarancji, aktualizuje odpowiedzialność gwaranta. Zagraża też stabilności systemu finansowego w Polsce, który oparty jest na finansowych (bankach i ubezpieczycielach) działających m.in. na rynku gwarancji.

Żądanie powoda było nieprawidłowe także z tego względu, że opierało się na roszczeniach, które poza karami umownymi, nie mogły być zakwalifikowane, jako roszczenia odszkodowawcze. Z dokumentów wskazanych przez dłużnika (interwenienta ubocznego) – F. SA w upadłości likwidacyjnej wynika także wprost, że powód nie miał prawa do naliczenia kar umownych i że powód dokonał potrącenia należności z tych tytułów z wynagrodzeniem dłużnika.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej mają ponadto – zdaniem skarżącego - przesądzać naruszenia wskazane w podstawach kasacyjnych, tj. niewłaściwe zastosowanie i niezastosowanie art. 65 § 2 k.c., niezastosowanie art. 5 k.c., niewłaściwa wykładnia art. 354 § 2 k.c. w związku z art. 56 k.c., niewłaściwa wykładnia art. 353<sup>1</sup> k.c. oraz naruszenie art. 245 k.p.c. W jego ocenie dokonana przez Sąd odwoławczy wykładnia treści umowy gwarancji rażąco narusza kryteria wykładni oświadczeń woli, zawarte w art. 65 k.c., co godzi w sens stosowania tego rodzaju gwarancji wykształconej przez praktykę obrotu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398<sup>1</sup> § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Skarżący nie wykazał, by kwestionowane przezeń orzeczenie dotknięte było tego rodzaju nieprawidłowościami.

W wyroku z dnia 15 lutego 2018 r., IV CSK 86/17 (nie publ.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że treść gwarancji ubezpieczeniowej może być ukształtowana różnie. Ze względu na brak odrębnej regulacji ustawowej - ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (obecnie tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 381 ze zm.) poprzestaje w zasadzie na uwzględnieniu umowy gwarancji ubezpieczeniowej w katalogu czynności ubezpieczeniowych (art. 4 ust. 7 pkt 1 i 2) - należy uznać, że w tym względzie co do zasady miarodajne są reguły dotyczące ustawowo uregulowanej gwarancji bankowej (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, OSNC 2010, Nr 11, poz. 146; z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15, nie publ.). Nawiązując zatem do dorobku powstałego na gruncie art. 81 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2187 ze zm.; dalej – „p.b.”), można wskazać, że gwarancja ubezpieczeniowa jest jednostronnym zobowiązaniem ubezpieczyciela-gwaranta, że po ziszczeniu się określonych w nim "warunków", które mogą być stwierdzone określonymi dokumentami, jakie beneficjent gwarancji załączy do sporządzonego we wskazanej formie żądania zapłaty, ubezpieczyciel ten spełni świadczenie pieniężne na rzecz beneficjenta gwarancji. Tak

ukształtowane zobowiązanie gwaranta ma charakter nieakcesoryjny, co oznacza, że gwarant nie może powołać się na zarzuty wynikające z innego stosunku prawnego niż gwarancyjny, a więc np. przysługujące dłużnikowi względem wierzyciela (beneficjenta gwarancji) lub przysługujące gwarantowi względem zleceńodawcy udzielenia gwarancji (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, OSNC 2010, Nr 11, poz. 146, z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12, nie publ., z dnia 6 marca 2015 r., III CSK 155/14, OSNC 2016, Nr 3, poz. 33, z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15). Wynika to już z zasady względności zobowiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09), znajduje potwierdzenie w art. 87 p.b. i legło u podstaw nowelizacji art. 82 p.b. z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 870; por. uzasadnienie projektu nowelizacji Sejm IV kadencji, druk nr 2116; por. też art. 5a zd. 1 Jednolitych Reguł dla Gwarancji Płatnych na Żądanie - Uniform Rules for Demand Guarantees - przyjętych przez Międzynarodową Izbę Handlową w dniu 3 grudnia 2009 r., Publikacja MIH nr 758). Tym niemniej, korzystając ze swobody umów (art. 3531 k.c.) strony mogą ukształtować przesłanki powstania zobowiązania gwaranta na różne sposoby (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09 oraz z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12). Mogą zatem postanowić, że zobowiązanie gwaranta aktualizować się będzie tylko w razie spełnienia materialnych "warunków" zapłaty - rzeczywistego wystąpienia wypadku gwarancyjnego - np. niewykonania lub nienależytego wykonania zabezpieczanego zobowiązania, co podlega dowodzeniu na zasadach ogólnych i zakłada, iż zobowiązanie to istniało, zaktualizowały się przesłanki jego wymagalności oraz nie zostało wykonane (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09 oraz z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12). Strony mogą też postanowić, że zobowiązanie gwaranta zaktualizuje się już w razie przedstawienia gwarantowi dokumentów - ściśle określonych w treści gwarancji - "stwierdzających" spełnienie "warunków" zapłaty (tzw. gwarancja dokumentowa). Nie zależy ono wówczas bezpośrednio od ziszczenia się jakichkolwiek przesłanek ("warunków") materialnoprawnych, leżących poza stosunkiem gwarancji. W przypadku zaś cieszącej się szczególną popularnością w obrocie gwarancji "bezwarunkowej"

i "na pierwsze żądanie" strony uzależniają zazwyczaj ciążący na gwarancie obowiązek zapłaty jedynie od skierowania doń przez beneficjenta żądania zapłaty ewentualnie połączonego z jego oświadczeniem, że zabezpieczane zobowiązanie nie zostało wykonane przez dłużnika.

Ustalenie wynikającego z treści gwarancji stopnia zależności między zobowiązaniem gwaranta a istnieniem (ważnością), treścią i zdarzeniami (zwłaszcza niewykonaniem zobowiązania) dotyczącymi zabezpieczanego zobowiązania jest kwestią wykładni oświadczeń woli stron umowy gwarancji (art. 65 k.c.), uwzględniającej cały ich kontekst w aspekcie treści, jak i okoliczności, w których zostały złożone (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2013 r., IV CSK 569/12, nie publ., z dnia 29 listopada 2013 r., I CSK 90/13, OSNC-ZD 2015, Nr 1, poz. 12). Samo posłużenie się zwyczajową formułą gwarancji "bezwarunkowej" i "na pierwsze żądanie" - jakkolwiek stanowiące bardzo ważną wskazówkę co do woli stron (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09) - nie ma jeszcze znaczenia przesądzającego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 630/12). Z drugiej strony, samo nawiązanie w treści gwarancji - co jest sytuacją typową - do stosunku prawnego, z którego ma wynikać zabezpieczane zobowiązanie, nie przesądza o pośredniej (za pośrednictwem zarzutów opartych na treści gwarancji) "akcesoryjności" zobowiązania gwaranta (por. art. 5.A zd. 2 Jednolitych Reguł dla Gwarancji Płatnych na Żądanie; art. 1V.G. - 3:101 (1) D.). Cel gwarancji, którym jest udzielenie zabezpieczenia wierzycielowi (beneficjentowi gwarancji - por. art. 82 p.b.) na wypadek, gdyby dłużnik nie wykonał określonego obowiązku, może być realizowany zarówno przez zabezpieczenia akcesoryjne (np. poręczenie), jak i nieakcesoryjne. W przypadku nieakcesoryjnej gwarancji sama przez się okoliczność, że świadczenie gwaranta nie zrealizuje celu zabezpieczenia (np. zabezpieczane zobowiązanie było nieważne albo jego podstawa odpadła) nie dezaktualizuje jego zobowiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2015 r., III CSK 155/14) i ma w zasadzie tylko to znaczenie, że czyni zapłatę nienależną w relacji między dłużnikiem, a beneficjentem gwarancji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09 oraz z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 307/15, nie publ.). Gwarancja ma zwykle stwarzać zabezpieczenie

pewne i szybkie w realizacji, a celowi temu sprzeciwiałoby się wklanie stron stosunku gwarancji w spór co do istnienia, ważności i kwestii niewykonania zabezpieczonego zobowiązania. Tylko w wyjątkowych przypadkach - zwłaszcza wtedy, gdy niecelowość zapłaty jest oczywista (np. dłużnik poinformował gwaranta i wykazał dokumentem, że zabezpieczone zobowiązanie wygasło wskutek zapłaty albo że umowa, z której wynikało to zobowiązanie, została rozwiązana) albo doszło do zmywy zainteresowanych - "bezcelowość" świadczenia gwaranta może uzasadniać powołanie się przezeń względem beneficjenta na zarzut nadużycia prawa (por. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1995 r., III CZP 166/94, OSNC 1995, Nr 10, poz. 135; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 307/15, z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15).

W okolicznościach niniejszej sprawy obaj gwaranci (w tym Gwarant) zagwarantowali „nieodwołalnie i bezwarunkowo” zapłatę do wysokości ogólnie oznaczonej kwoty i odrębnych kwot z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez Zobowiązanego (F.) umowy z Beneficjentem oraz z tytułu roszczeń wynikających z rękojmi za wady. W akapicie 6 określono górne limity ich odpowiedzialności i postanowiono, że wszelkie żądania wynikające z gwarancji powinny zostać kierowane przez Beneficjenta jednocześnie do obu gwarantów, a ich wysokość musi być proporcjonalna do udziału odpowiedzialności gwarantów w pełnej sumie gwarancyjnej. W akapicie 7 wskazano, że celem gwarancji jest „zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych Beneficjenta w stosunku do Zobowiązanego powstałych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez Zobowiązanego Umowy lub z tytułu rękojmi za wady”.

W kolejnych akapitach wskazano:

„Na podstawie niniejszej Gwarancji zapłacimy na rzecz Beneficjenta kwotę roszczenia w terminie 14 (czternastu) dni od dnia otrzymania wezwania do zapłaty, w którym znajdzie się oświadczenie Beneficjenta, że Zobowiązany, pomimo pisemnego wezwania skierowanego do niego w wyznaczonym w wezwaniu

terminie nie wykonał lub wykonał nienależycie swoje zobowiązania wynikające z warunków Umowy. Wezwanie do zapłaty musi zawierać także oświadczenie Beneficjenta, że żądana kwota jest należna i wymagalna z tytułu niniejszej gwarancji.

Wezwanie musi być dostarczone listem poleconym lub pocztą kurierską do siedziby T. S.A. i E. spółka Akcyjna oraz musi być podpisane przez osoby uprawnione do składania oświadczeń w imieniu Beneficjenta. Ponadto, w przypadku podpisania wezwania przez pełnomocnika do wezwania powinien być również załączony oryginał stosownego pełnomocnictwa lub jego kopia, uwierzytelniona za zgodność z oryginałem przez notariusza.

Własnoręczność podpisów na wezwaniu zostanie potwierdzona przez notariusza lub bank prowadzący rachunek P. Sp. z o.o.

W wezwaniu zostanie wskazany rachunek bankowy Beneficjenta, na który GWARANCI powinni dokonać zapłaty z tytułu gwarancji.

Do wezwania skierowanego do GWARANTÓW musi zostać dołączona kopia wezwania skierowanego do Zobowiązanego.

Każda kwota wypłacona z tytułu niniejszej gwarancji zmniejsza PEŁNĄ SUMĘ GWARANCYJNĄ oraz zmniejsza odpowiednią sumę gwarancyjną należną z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez Zobowiązanego Umowy, zgodnie z jej treścią lub z tytułu rękojmi za wady.

Gwarancja obowiązuje zgodnie z terminami podanymi powyżej, i tylko kompletne wezwanie do zapłaty otrzymane przez nas w tych terminach i spełniające wszystkie wymogi formalne, będzie powodowało obowiązek zapłaty z tytułu niniejszej gwarancji”.

W świetle przytoczonej treści gwarancji, a zwłaszcza ujętych formalnie warunków zapłaty, Sąd Apelacyjny miał podstawy, by uznać - i stanowiska tego w żadnym razie nie można uznać za nieprawidłowe - że jest to gwarancja nieakcesoryjna, czego nie podważa nawiązanie do stosunku podstawowego oraz określenie celu gwarancji.

Oznacza to, że po spełnieniu przez Beneficjenta oznaczonych w gwarancji warunków formalnych Gwarant był zobowiązany do zapłaty, a zgodność żądania Beneficjenta z rzeczywistą treścią stosunku podstawowego co do zasady nie ma znaczenia. Także o prawidłowości żądań kierowanych do obu gwarantów decydują przesłanki formalne (w tym należyte określone proporcje), a nie to czy i w jakich proporcjach były „materialnie” zasadne. Wbrew eksponowanej w skardze tezie nie można uznać, że stwierdzenie przez Sąd Apelacyjny, iż żądanie powoda było w części ewidentnie sprzeczne z celem gwarancji, podważa jego formalną prawidłowość. Nie można zapominać, że podstawą odmowy świadczenia przez gwaranta jest w takim przypadku jedynie konstrukcja nadużycia prawa (art. 5 k.c.), a w zasadzie nie ma przeszkód do stwierdzenia, iż żądanie Beneficjenta stanowi to nadużycie jedynie w części, co uzasadnia jedynie częściową odmowę zapłaty.

Rażącej nieprawidłowości nie sposób się doszukać także w stanowisku Sądu odwoławczego, że dochodzone przez powoda roszczenia mają w lwiej części charakter odszkodowawczy i z tego względu są objęte zabezpieczeniem gwarancyjnym.

Pozostałe argumenty mające świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej polegały na odesłaniu do uzasadnienia podstaw kasacyjnych, co w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego jest nieprawidłowe. Wymaganie określone w art. 398<sup>4</sup> § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156, z dnia 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 157, z dnia 10 stycznia 2003 r. V CZ 189/02, nie publ., z dnia 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, nie publ., z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., z dnia 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, nie publ.). Ubocznie można wspomnieć, że także żadne z odesłań nie wskazywało na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Z tych względów, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. oraz – co kosztów - art. 98 § 1 i § 3 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398<sup>21</sup> k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.